

JAARVERSLAG OVER HET 57e VERENIGINGSJAAR 2025 **van de** **GESCHIEDKUNDIGE KRING VAN STAD EN LAND VAN BERGEN OP** **ZOOM**

Vereniging

Op 16 november 1967 namen enkele inwoners van Bergen op Zoom het initiatief tot het oprichten van de vereniging "Geschiedkundige Kring van Stad en Land van Bergen op Zoom".

De oprichting vond plaats op 1 januari 1968, waarna de notariële akte is verleden door Notaris P.C. Molenaar te Bergen op Zoom. Koninklijke goedkeuring van de statuten verkreeg de vereniging op 15 maart 1971.

De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 7 maart 2022, verleden door Notaris C. de Maat te Halsteren. Onder nummer 40280920 staat de Kring ingeschreven in het register van de Kamer van Koophandel te Breda.

Bestuur

De samenstelling van het bestuur op 1 januari 2025:

Voorzitter:	Gerard Franken
Secretaris:	Janine de Kok
Penningmeester:	Bas van Gent
Leden:	Klaas Plompen, Laurijs Weyts, Wally Sep, Elvira Adriaansen, Sanneke van den Boom
Hoofd SvG:	Martijn van Schaik

Op de ALV van 2 april 2025 hebben de aanwezige leden ingestemd met de volgende bestuurssamenstelling:

Voorzitter:	Gerard Franken
Secretaris:	Janine de Kok
Penningmeester:	Bas van Gent
Leden:	Klaas Plompen, Laurijs Weyts, Elvira Adriaansen, Wally Sep en Sanneke van den Boom
Hoofd SvG:	Rene Winkel

Alle bestuursleden zijn vrijwilligers en ontvangen geen enkele vergoeding voor hun werkzaamheden binnen de Geschiedkundige Kring van Stad en Land van Bergen op Zoom.

Leden/Ledenadministratie

Het ledenbestand heeft de volgende mutaties ondergaan:

	2024	2025
Begin jaar	1234	1276
Nieuw	86	78
Opgezegd	53	105
Einde jaar	1276	1249
Toename	33	-27

Hiervan zijn er 36 gratis.

Daarnaast hebben we nu 12 kroonleden.

Van de 77 nieuwe leden waren er 13 cadeaulidmaatschappen.

Het grote aantal opzeggingen heeft direct met de incasso te maken. Enerzijds werden de leden in het najaar al geattendeerd op het voortzetten van het lidmaatschap door middel van ons verzoek een machtiging af te geven in plaats van pas bij de contributiebrief bij de Waterschans eind december, anderzijds werd het ook gemakkelijk gemaakt om op te zeggen via een antwoord op de email.

En we hebben grote stappen gezet naar een solide bestand met emailadressen:

- door tijdens het uitdelen van het boek Karmelietessen het emailadres te checken
- en door bij het verzamelen van de machtigingen bounces na te bellen en door schriftelijk om een emailadres te vragen

Automatische incasso

In 2025 zijn 1245 leden aangeschreven met het verzoek een machtiging af te geven. Ongeveer 1000 leden hebben dit gedaan. 33 leden hebben aangegeven niet mee te willen doen, van ongeveer 130 leden kregen we geen reactie.

Bestuursvergaderingen

In het jaar 2025 werden 9 bestuursvergaderingen gehouden.

Algemene Ledenvergadering ALV

Tijdens deze ALV tekenden 25 aanwezige leden (inclusief bestuur) de presentielijst in het Groot Arsenaal. Na de pauze presenteerde de werkgroep Jeugd de nieuwe website

Werkgroepen/activiteiten:

(NB Dit is het jaarverslag van het bestuur, maar tekstueel mede door de werkgroepen tot stand gekomen)

Boeken

De werkgroep Boeken heeft zich in 2025 voornamelijk bezig gehouden met het boek over Verloren Landgoederen, het beoogd ledengeschenk voor 2026. Daarnaast waren er veel wisselingen van werkgroepleden.

Werkgroep voorzitter Willem Vermeulen trad af, maar bleef gelukkig nog wel een aantal maanden langer betrokken tot de nieuw beoogde werkgroep voorzitter Peter Bevers kon aantreden. Daarnaast overleed onverwacht Jan Hopstaken. Eveneens gaf Jan Voorsluijs aan te stoppen met zijn werkzaamheden voor de werkgroep. Helaas was de werkgroep door deze ontwikkelingen in 2025 enige tijd onderbemand en hebben enkele bestuursleden geprobeerd waar mogelijk de continuïteit te waarborgen. Gelukkig is er begin 2026 versterking gevonden voor de werkgroep.

Niet door de werkgroep, maar samen met Halchtert en de Wilhelmië werd het boek over het Karmelietessenklooster uitgegeven en gepresenteerd. Voor de distributie van het boek hielden we een aantal uitgiftedagen waarbij iets meer dan de helft van de leden hun boek heeft opgehaald of laten ophalen.

Communicatie en publiciteit

Nieuwsbrief

De externe communicatie en PR kreeg in 2025 steeds meer handen en voeten door de inbreng van bestuurslid Sanneke van den Boom die hiervoor een aantal documenten heeft gebundeld om tot een goed werkbaar content kalender te komen. De verzending, maar met name de ontvangst van de nieuwsbrieven is aanzienlijk verbeterd door een nieuwe manier van verzenden.

Excursies

Excursiegroep

Op 25 januari hebben we een bezoek gebracht aan de tentoonstelling Liberté in het Dordrechts Museum. De expositie omvatte een groot aantal bekende werken uit de Romantiek. Voorafgaand aan de tentoonstelling verzorgde het museum een lezing over deze expositie, waardoor we met een deskundigere blik naar de werken konden kijken. Na afloop stond er in het museum voor ieder een hapje en een drankje klaar.

Vervolgens hebben we op 17 mei de tentoonstelling “Van Rembrandt tot Vermeer” bezocht in het H'Artmuseum in Amsterdam. We werden hier rondgeleid door drie gidsen. Hierna stond een heerlijke lunch klaar. Na afloop hiervan hebben velen de tijd genomen om het onlangs geplaatste Joods herdenkingsmonument te bekijken.

De jaarexcursie ging dit jaar op 6 september naar Diest. 's Ochtends werden we in 2 groepen rondgeleid door het Begijnhof. Dit staat op de Wereld Erfgoedlijst van Unesco. 's Middags was er een bezoek aan het

museum en de apotheek. Degenen die daarvoor nog de puf hadden konden in de kerk ook nog een bezoek brengen aan het graf van de oudste zoon van Willem de Zwijger. Daarna zegen ook de laatsten neer op een terras. Al met al een geslaagde dag.

In november hebben de een bezoek gebracht aan “ ‘t Schoon Verdiep” van het Antwerpse stadhuis. Hier zijn we met 2 gidsen rondgeleid, die interessante verhalen vertelden. Na afloop kon iedereen op eigen gelegenheid nog wat tijd doorbrengen. Gelukkig slaagden we er in een 2^e sessie te regelen, zodat we uiteindelijk niemand teleur hoefden te stellen.

<i>datum</i>	<i>excursie</i>	<i>plaats</i>	<i>deelnemers</i>	<i>wachtlijst</i>
25 jan	Liberte	Dordrechts Museum	38	0
17 mei	Van Rembrandt tot Vermeer	H'Art Museum A'dam	43	0
6 sept	jaarexcursie	Diest	50	3
8 nov	Stadhuis	Antwerpen	40	31
29 nov	Stadhuis	Antwerpen	40	0

Excursies: Stadsexcursie

In 2025 hebben we geen stadsexcursie georganiseerd. We hopen voor 2026 op een goed idee, en op voldoende deelname.

Excursies: vrijwilligersdag

Voor wat hoort wat (vindt de Geschiedkundige Kring): Op 16 november 2025 werden de vrijwilligers van de Kring (met partners) zoals elk jaar onthaald op een (uiteraard leerzame) excursie. Deze keer was het een bezoek aan het Maczek Memorial in Breda. Dit herdenkingscentrum bestaat nog maar sinds 2020, en komt voort uit het ‘Museum Polen Breda’ dat in een kazerne in Breda was gehuisvest. Thans een prachtig museum waarin de rol van de Poolse militairen in de Tweede Wereldoorlog wordt belicht.

Generaal Maczek werd maar liefst 102 jaar oud. In 1994 overleed hij. Onder grote belangstelling werd hij begraven op het Poolse ereveld te Breda, vlak voor het naar hem vernoemde Maczek Memorial.

Hofzaallezingen

De Hofzaallezingen in het Markiezenhof gaan over populairwetenschappelijke onderwerpen die de historie van Bergen op Zoom en omstreken betreffen. In oktober/november 2025 stond een driedelige reeks over het muzikale en culturele leven in Bergen op Zoom op het programma.

Dinsdagavond 21 oktober opende Maarten Stalpers op klarinet en vertelde hoe het gelegeerde Franse regiment het muziekonderwijs tot leven bracht, wat aan de basis lag voor de latere muziekschool. In Bergen op Zoom is een bloeiende muziekcultuur, en Maarten ging in op de vele koren, orkesten, revues, operettes, bandjes, etc. Genoemde namen zorgden vaak voor herkenning bij het publiek.

Op 28 oktober hadden we 2 sprekers: Meike Warmoeskerken die vertelde over het ontstaan van harmonieën uit de militaire kapellen en uit de verenigingen van fabrieksarbeiders. Naast amusement was ook de sociale verheffing van de fabrieksarbeiders een doel. Janno den Engelsman vertelde over de blinde jonkheer Jacob van Eijck (17^e eeuw) wiens werk de beiaardcultuur voor altijd veranderde.

Op 4 november sloot Rob van den Aarsen de serie af met een lezing over het Bergse Vastenavondrepertoire. Rob componeerde als muzikaal lid van de Stichting Vastenavond de liedjes van 1994 t/m 2024.

De aanwezigen genoten ook van een kijkje achter de schermen middels film van opname en repetitie. En bij het laten horen van fragmenten, konden velen in de zaal het niet laten op (zachtjes) mee te neuriën of zingen. Daar blijkt wel uit dat de muziek in velen zit verankerd.

De verkoop van de kaarten ging deze keer voor het eerst online, wat het registreren en betalen een stuk makkelijker maakt. We waren uitverkocht en hebben enkelen teleur moeten stellen.

Jeugd

Op 22 januari presenteerde de werkgroep Jeugd op basisschool Lodijke in het bijzijn van Wethouder Letty Demmers en de kinderburgermeester Dex van Fessem de website www.jeugdcanon.nl. Deze door de werkgroep geheel zelf ontwikkelde geschiedeniswebsite is gebaseerd op het boek 'De Jeugdcanon van Bergen op Zoom' en richt zich op leerlingen en leerkrachten in het basisonderwijs. De door het onderwijs gebruikte historische tijdvakken vormen op deze website de rode draad. Per tijdvak is informatie te vinden over diverse (Bergse) onderwerpen, locaties of historische gebeurtenissen. En gezien de doelgroep juist niet geschreven in "grote-mensen-taal", maar specifiek gericht op kinderen in de leeftijd van 8-12 jaar. Daarnaast zijn op www.jeugdcanon.nl allerlei lessuggesties te vinden voor leerkrachten, zodat zij makkelijker de lokale geschiedenis kunnen integreren in hun reguliere onderwijsprogramma, zowel bij het vak wereldoriëntatie als vakoverstijgend. En natuurlijk ontbreken spelelementen als puzzels, games en kleurplaten ook niet op deze site.

In januari bezocht de werkgroep alle groepen 6 om de website www.jeugdcanon.nl te introduceren. Voor deze gelegenheid zijn notitieblokken bedrukt, die wij op de scholen aan de leerkrachten hebben geschonken. Ook zijn voor de werkgroep leden t-shirts en jassen bedrukt.

Aan alle basisscholen in de gemeente Bergen op Zoom is in 2022 de geschiedenisdoos de 'Oude Kist...' geschonken. Hierin zitten verschillende historische voorwerpen, zoals middeleeuwse scherven, guldenmunten, historische kaarten en – foto's. Ter aanvulling van deze 'Oude Kist...' ontvingen alle scholen in januari 2025 bij de introductie van de website ook een historisch memoryspel, waarbij van 30

locaties historische en actuele foto's bij elkaar gezocht moeten worden. Vanzelfsprekend is dit memoryspel ook op de website www.jeugdcanon.nl te vinden.

Jaarlijks gaat de werkgroep Jeugd tweemaal langs alle basisscholen in de gemeente Bergen op Zoom, waarbij elke keer een ander tijdvak centraal staat.

In september bezocht de werkgroep alle groepen 7 en stond het tijdvak Romeinen centraal. Gekleed als 'echte' Romeinen werd tijdens onze bezoeken aandacht besteedt aan oa. Romeinse goden, de Romeinse offerplaats van het Thaliaplein en Romeins feesten. Als aanvulling voor de geschiedeniskist de 'Oude Kist...' bracht de werkgroep het spel Rota, maar dan in XL-formaat. En er werden weer nieuwe lessuggesties en nieuwe informatieteksten op www.jeugdcanon.nl geplaatst.

In januari zijn 30 lessen gegeven aan ca 900 leerlingen van de groepen 6. In september gaven wij 30 lessen aan de groepen 7, weer aan ca 900 leerlingen.

Aansluitend op de Algemene Leden Vergadering van de Geschiedkundige Kring mocht de werkgroep haar werkwijze en de website presenteren aan de aanwezige leden. Ook tijdens een bijeenkomst van het Cultuur Historisch Overleg heeft de werkgroep haar werkzaamheden en de site www.jeugdcanon.nl gepresenteerd. Daarnaast mocht in 2024 de werkgroep haar werkwijze en plannen voor het ontwikkelen van deze website al presenteren tijdens de Algemene Vergadering van aangesloten Heemkundekringen van Brabants Heem. In najaar 2025 mochten wij in het Brabants Heem regio-overleg het resultaat laten zien en onze werkwijze toelichten.

Daarnaast ontving de website www.jeugdcanon.nl meerdere malen aandacht in de pers en diverse andere media.

In 2025 mocht de website www.jeugdcanon.nl 2.400 bezoekers ontvangen, waarvan het merendeel uit Bergen op Zoom afkomstig is. Een duidelijke piek in bezoekersaantallen was te zien rondom de schoolbezoeken in januari en september en rondom publiciteit in de diverse media.

Quiz

In 2025 verhuisde de quiz van De Stoelemat naar het Eventum. Een aangename locatie, echter bij het inpassen van de stoelen en tafels voor de teams en voor de ondersteuning bij de uitvoering bleek dat de inschatting van de werkgroep over de beschikbare ruimte wat te optimistisch was geweest; het paste net!

Aan het einde van de quiz in 2025 bleek een ex aequo voor team SBM-1 en Ken d'ut nog Trug. Na een beslissende toets ging SBM-1 met de onderscheidingen naar huis. OP de 3^e plaats eindigde CDA.

Cees Vanwesenbeeck heeft na 10 jaar zitting in de Werkgroep Quiz besloten meer tijd aan andere zaken te besteden. Cees was aandrager van veel vragen, meestentijds themavragen, over een breed scala aan onderwerpen. Cees was een soort lopende encyclopedie en jarenlang presenteerde hij de quiz, een taak die per 2025 werd overgenomen door Sjef de Wit.

Voor de quiz van 2024 en voor die van 2025 hielden Cees Vanwesenbeeck en Ton van den Boom een presentatie voor de tweedejaars van de School voor Geschiedenis. Beide keren leverde dat een nieuw team op. Sprekend over teams: gerekend over de twintig gehouden quizen hadden we gemiddeld 19 deelnemende teams. Na Corona nam het aantal inschrijvingen jaarlijks steeds verder af, met als dieptepunt 2025, met 11 inschrijvingen en uiteindelijk slechts 9 deelnemende teams. 'Geen team bij elkaar kunnen krijgen' was doorgaans de opgegeven reden voor het afzien van deelname. Jaarlijks betrof het een enkele keer een definitieve terugtrekking en helaas meldden zich nauwelijks nieuwe teams aan.

Deze terugloop verontrustte niet alleen de werkgroep, maar natuurlijk ook het bestuur. Dit leidde bij de quiz van 2025 tot een enquête om te achterhalen waar de oorzaken zouden kunnen liggen van de verminderde belangstelling. Op basis van de resultaten van de enquête werd besloten dat de quiz qua vorm en inhoud anders zou moeten, met meer toegankelijke vragen en een minder competitief karakter. Het bestuur heeft de werkgroep gevraagd of zij dit zouden kunnen en willen uitwerken. Maar deze omslag sloot niet aan bij de visie van de 'oude' werkgroep op de geschiedenisquiz van de Geschiedkundige Kring. Derhalve besloten de vier leden van de 'oude' werkgroep om terug te treden uit de werkgroep Quiz.

Er zal een nieuwe werkgroep worden geformeerd, met als doel om in 2027 weer een geschiedenisquiz te organiseren.

School voor Geschiedenis

Werkgroep School voor Geschiedenis

De organisatie van de school is in handen van de Werkgroep School voor Geschiedenis onder leiding van Rene Winkel.

Aantal deelnemers 25/26: leerjaar 1: 39 cursisten ingeschreven Leerjaar 2: 30 cursisten ingeschreven. In totaal hebben in 2025 166 cursisten deelgenomen aan de School voor Geschiedenis. In totaal hebben zes modules doorgang gevonden te weten:

Module 25	De vesting Bergen op Zoom en haar belegeringen
Module 20	Katholicisme
Module 24	Vastenavond bij ons in 't Krabbegat
Module 6	Gertrudiskerk
Module 23	2000jaar muziek in, over of verbonden met Bergen op Zoom
Module 18	Het stadhuis.

Twee modules konden helaas geen doorgang vinden vanwege te weinig inschrijvingen.

Module 10	Oud schrift uit de 17 ^{de} en 18 ^{de} eeuw
Module 17	Bergs dialect

De inschrijvingen voor zowel de modules als leerjaren zijn als voorgaande jaren in 2025 geheel digitaal gegaan.

Vanaf cursusjaar 2026-2027 zal een verhoging van cursus en module gelden plaatsvinden. Het betreft:

Leden € 110,00 voor cursus, € 35,00 voor module,

Niet leden € 140,00 voor cursus, € 45,00 voor module

Naar aanleiding van de verkenning van de herijking van het cursusprogramma in 2024/2025 is besloten geen aanpassingen te doen aan eerste en tweede cursusjaar.

Waterschansredactie

De Waterschans is in 2025 vier keer uitgekomen en was voor niet-leden te koop in de plaatselijke boekhandel. Behalve dat we vier mooie Waterschansen hebben gemaakt zijn twee zaken opvallend. Allereerst de enthousiaste reactie naar aanleiding van het themanummer dat we over het stadspaleis

maakten. We zoomden in op de verzelfstandiging die eraan komt en het plan dat daar voor is gemaakt. Ook opmerkelijk is het verhaal over het onderzoek naar de rangen en standen binnen de Vastenavond. Met de nodige aanmoediging van onder meer onze eindredacteur Piet Oosthoek kwam het verhaal op papier en werden extra Waterschansen besteld.

Tot slot dient vermeld dat Jac Backx wegens andere bezigheden in december afscheid van de werkgroep Waterschans heeft genomen. We hebben hem bedankt voor zijn inzet en genoten van de Bredase gebakjes die hij ons voorschotelde.

Websiteredactie

Als geschiedkundige kring loopt de overeenkomst met Fastware voor de ondersteuning van het hosten van onze website. Verbeteringen zijn aangebracht in het digitaal inschrijven voor de school, de webwinkel voor de modules, boeken en sinds 2025 de Hofzaallezingen. Verdere verbetering is nog altijd een lopend punt van aandacht. De verspreiding van de nieuwsbrieven die steeds bij veel leden in de spam terecht kwam loopt nu veel beter door anders verzenden.⁵ Hoewel in de ALV van 2024 het licht op groen was gezet voor verdere investeringen in IT, is dit in 2025 wederom niet gebeurd op het CRM gebied. Het bestuur overweegt steeds de te nemen stappen en weegt voor- en nadelen en kosten af. De automatische incasso van de contributie is de genomen stap in 2025.

WIE (Wergroep Industrieel Erfgoed)

In Waterschans 1 van 2025 stond een oproep voor ledenwerving voor deze werkgroep, omdat na overleg in 2025 met de overgebleven leden van betreffende werkgroep (b)leek dat er zeker wel kansen/activiteiten bestaan om het industrieel verleden te onderzoeken, te documenteren en door educatie onder de aandacht te brengen maar er te weinig (creatieve) mensen beschikbaar zijn om hier op een volwaardige en eigentijdse wijze vorm en inhoud aan te kunnen geven. Na verkenning met 2 gegadigden is hier geen structurele uitbreiding uitgekomen gedurende het jaar 2025. Wel zijn er contacten met "Cultureel Proeflokaal de Holland" wat zich afspeelt op het oude terrein van de Holland.

Overleg Cultuur Historische Organisaties Bergen op Zoom

Het CHO is vier maal bijeen geweest waarbij we vertegenwoordigd werden door Elvira Adriaansen. Daar hebben we input geleverd voor oa het nieuwe Erfgoedbeleid bij de gemeente Bergen op Zoom. Ook waren wij aanwezig bij de twee bestuurlijke overleggen tussen het CHO en de Wethouder Cultuur. Daarnaast, met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen, hebben we bijgedragen aan het opstellen en verspreiden van een document aan alle politieke partijen in Bergen op Zoom om aandacht te vragen voor erfgoed in hun verkiezingsprogramma. Verder is nog meegedacht over evenementenbeleid en ontwikkelingen met betrekking tot het Markiezenhof.

Samenwerkingen

Twee bestuursleden hebben deelgenomen aan enkele sessies van een online project/platform van de provincie onder de naam “Levendig Brabant” over de ontwikkeling van een beleidskader Levendig Brabant. Dit bracht diverse cultuurinstellingen met elkaar in contact om het bestaande aanbod en behoefte aan vrijetijdsbesteding in beeld te brengen.

In 2025 is als extra ledengeschenk het boek Karmelietessen ontwikkeld in samenwerking met Halchtert en de Wilhelmië.

Beschouwing Beleidsplan/dit Jaarverslag

Als we het beleidsplan leggen naast dit jaarverslag valt op dat nagenoeg alle alinea's uit het beleidsplan ergens terugkomen en dat we volop bezig zijn met het uitdragen van de visie: 'Met kennis van het verleden krijgen we meer begrip voor het heden en kunnen we met meer creativiteit bouwen aan de toekomst'.

Tot slot

De Geschiedkundige Kring van Stad en Land van Bergen op Zoom kijkt terug op een jaar vol diversiteit aan activiteiten, mogelijk gemaakt door de gulle bijdragen van alle leden en de inzet van een mooie groep vrijwilligers. Onder andere door de uitgifte van het boek Karmelietessen merkten we weer, net als bij de vorige uitgifte in 2024, dat bij mensen leeft dat ze lid zijn van een vereniging en hoe we hier meer handen en voeten aan kunnen geven staat momenteel op de agenda.

Het bestuur dankt iedereen van harte voor zijn of haar bijdrage om dit alles mogelijk te maken!

Bergen op Zoom, maart 2026
Janine de Kok, secretaris